

กฎทอง 4 ข้อในการรักษาความปลอดภัยแก่เด็กๆ

นายสรรพลัทธ์ คุ้มทรัพย์พันธ์

ผู้อำนวยการมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

สำหรับการดูแลเด็กๆ นั้น นอกจากจะคำนึงถึงการนอนหลับอย่างดีเยี่ยมเพื่ออำนวยให้พวกเขาเติบโตและมีพัฒนาการเป็นลำดับตามวัยแล้ว ภาระหรือที่จริงคือ **หน้าที่อันสำคัญอย่างยิ่ง** ก็คือการคุ้มครองป้องกันให้เด็กๆ ได้เจริญวัยอย่างปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลายทั้งปวงซึ่งในโลกยุคปัจจุบัน เป็นที่รับรู้รับทราบกันดีอยู่แล้วว่า อันตรายนั้นมีหลากหลายรูปแบบและแฝงอยู่ในทุกที่ แม้แต่ในบ้านของเราเอง

ดังนั้นสิ่งสำคัญในการดูแลความปลอดภัยให้กับเด็กๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยชน 6 - 12 ปี ซึ่งจะไปแล้วดูจะเป็นช่วงวัยที่พ่อแม่ผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยได้ “เว้นวรรค” จากการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด เพราะเป็นช่วงวัยกึ่งกลางระหว่างลูกน้อยวัยทารกจนถึงก่อนวัยรุ่น กับช่วงวัยรุ่นที่พ่อแม่มักวิตกกังวลกับปัญหาใหญ่ๆ ที่เกิดขึ้นกับลูกวัยทีน เช่นเรื่องเพศ เสียมากกว่า

ในขณะที่เด็กวัย 6 - 12 ปี เป็นเด็กที่ช่วยเหลือตัวเองได้มากกว่าเด็กเล็ก และยัง “อ่านหนังสือง่าย” กว่าเด็กวัยรุ่นที่มีสังคมเพื่อนฝูงเป็นของตัวเองและต้องการอิสระ ทั้งที่แท้จริงแล้ว เด็กๆ ในช่วงวัย 6 -12 ปี นั้น มีความเป็นเด็กที่ร่างกายยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ ศักยภาพในการดูแลตัวเองของพวกเขายังมีจำกัด และอาจประสบกับอันตรายต่างๆ ได้เช่นกัน

เพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกันภัยให้เด็กๆ นอกจากทำความเข้าใจในพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย และตระหนักในขีดจำกัดทั้งทางกายภาพและจิตใจแล้ว ยังมีกฎทอง 4 ข้อที่ผู้ใหญ่ต้องคำนึงถึง กฎ 4 ข้อง่ายๆ นี้ก็คือ...

✿ กฎข้อที่ 1 Safety Zone: เขตปลอดภัยสำหรับเด็ก

หมายถึงที่ที่อยู่ในระยะที่ปลอดภัย ระยะนั้นหมายถึง ระยะระหว่างผู้ใหญ่ที่ดูแล กับตัวเด็ก ซึ่งการพิจารณาระยะห่างที่เหมาะสมนี้ ขึ้นอยู่กับวัยของเด็ก นั่นเอง เช่น

- เด็กในวัยแรกเกิด ถึง ไม่เกิน 3 ปี

ด้วยยังอ่อนวัยไร้เดียงสาที่สุด และอยู่ในวัยเริ่มฝึกหัดการใช้วัยะส่วนต่างๆ ของร่างกาย และยังเดิน วิ่ง หรือเคลื่อนไหวไม่ได้ดี ดังนั้น อุบัติเหตุก็อาจเกิดขึ้นได้มาก เด็กในวัยนี้จึงจะต้องอยู่ในระยะที่มือของผู้ดูแลหรือพ่อแม่ผู้ปกครองเอื้อมถึงตลอดเวลา

- เด็กวัย 3 ปีขึ้นไปจนถึง ไม่เกิน 6 ปี

วัยเตาะแตะจนถึงก่อนเข้าโรงเรียน เริ่มสนใจใคร่รู้และพร้อมจะเรียนรู้จักโลกตลอดเวลา ด้วยผัสสะต่างๆ จึงมีโอกาสูงที่เด็กวัยนี้จะ หยิบ ดม ชิม ฯลฯ วัตถุต่างๆ โดยไม่รู้ว่าอันตรายได้ ดังนั้น เด็กควรอยู่ในระยะที่ผู้ดูแลหรือพ่อแม่ผู้ปกครองมองเห็นการเคลื่อนไหวของเด็กตลอดเวลา เรียกว่าอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ตลอดเวลานั่นเอง

- เด็กวัย 6 ปีขึ้นไป จนถึง ไม่เกิน 9 ปี

เด็กๆ ในช่วงวัยนี้ เป็นวัยซนและอยากรู้อยากเห็น ที่สำคัญคือ เขาโตพอที่จะออกไปแสวงหาคำตอบที่สงสัยนั่นเองได้ในระดับหนึ่ง สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัว ล้วนเป็นสิ่งที่เร้าความสนใจให้เอาตัวเข้าไปเรียนรู้โดยประสาทสัมผัสทั้ง 5 และพลังกายที่มีเหลือล้นนั้นก็ ขับคั้น ให้เขาออกไปปลดปล่อยด้วยการเล่นหรือออกกำลังกายอย่างอิสระ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ดูแลหรือพ่อแม่ผู้ปกครองควรกำหนดบริเวณให้พวกเขาอยู่ในพื้นที่ที่เราสามารถได้ยินเสียงของเด็กตลอดเวลา รวมทั้งต้องคอยหมั่นไปตรวจสอบดูเป็นระยะด้วยว่าเด็กยังอยู่ในเขตปลอดภัยและไม่มีปัญหาอะไร เพราะเด็กยังไม่สามารถแยกแยะจินตนาการออกจากความจริง จึงอาจเล่นอะไรตามจินตนาการแล้วเกิดอันตรายได้ เช่น เด็กชายคนหนึ่งเล่นสมมติให้ตัวเองเป็นไอ้แมงมุม และพลาดพลั้งทำให้เชือกแขวนคอตนเองจนเสียชีวิต หาก

เสียงเด็กเงียบไปมักจะมืออยู่สองกรณีคือ เด็กนอนหลับ หรือออกไปนอกเขตกำหนดซึ่งจะก่ออันตรายที่ใหญ่หลวงแก่เด็กได้

- **เด็กวัย 9 ปีขึ้นไปจนถึง ไม่เกิน 12 ปี**

เด็กๆ ในช่วงวัยนี้ จัดว่าอยู่ในช่วงวัยเด็กโต แข็งแรง และดูแลตัวเองได้มากขึ้น แต่ไม่ได้เป็นข้อยกเว้นว่าเขาจะไม่ได้รับการเอาใจใส่จากพ่อแม่ผู้ปกครอง แม้ว่าเขาเริ่มมีความสามารถแยกแยะจินตนาการออกจากความจริง เขาก็ยังต้องอยู่ในที่ที่ผู้ดูแลหรือพ่อแม่ผู้ปกครองกำหนดให้ และต้องคอยสังเกตเสียงของเด็กๆ เป็นระยะ เพราะเด็กในวัยนี้ยังไม่สามารถจำแนกว่าอะไรจะสามารถก่ออันตรายให้แก่ตนเองได้ เช่นอาจแอบหนีไปเล่นน้ำที่ที่ว่ายน้ำไม่เป็น เล่นจุกไฟ เล่นประทัด เล่นอาวุธหรือวัตถุอันตรายอื่นๆ รวมทั้งเกิดภัยจากบุคคลอันตรายต่างๆ เมื่ออยู่ลับตาผู้ดูแลหรือพ่อแม่ผู้ปกครอง

- **เด็กวัย 12 ปี จนถึง ไม่เกิน 15 ปี**

ช่วงวัยรุ่นตอนต้นที่ยังไม่พ้นพ่อแม่ พวกเขาต้องการอิสระในการดำเนินชีวิต เช่นไปไหนมาไหนโดยไม่ต้องไปกับพ่อแม่ ก็สามารถเดินทางตามลำพังได้ แต่ผู้ใหญ่ต้องดูแล ให้พวกเขาเดินทางไปในสถานที่ผู้ดูแลหรือพ่อแม่ผู้ปกครองกำหนดหรืออนุญาตให้ไป รวมทั้งให้เดินทางไปตามเส้นทางที่กำหนดไว้ เด็กในวัยนี้เริ่มมีภาวะเสี่ยงภัยทางเพศมากขึ้น และเป็นเป้าหมายที่สำคัญของคนร้าย เพราะเด็กเริ่มมีฮอร์โมนเพศทำงาน เริ่มสนใจเรื่องเพศ มีอารมณ์เพศ แต่ยังไม่เข้าใจในเรื่องเพศ ไม่รู้เท่าทันการกระตุ้นเร้าอารมณ์เพศ และสามารถควบคุมตนเองเรื่องเพศได้น้อยมาก

- **เด็กวัย 15 ปีขึ้นไปจนถึง 18 ปี**

วัยรุ่นวัยแรงที่ดูแลตัวเองได้ดีแล้ว เด็กสามารถไปไหนมาไหนตามลำพังในพื้นที่กว้างขึ้น เช่น ในจังหวัดของตัวเองในช่วงเวลากลางวัน และผู้ดูแลหรือพ่อแม่ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องกำหนดเส้นทางให้ แต่มีข้อแม้ประการหนึ่งก็คือ เด็กต้องบอกให้รู้ว่าจะไปไหนกับใคร ถ้าจะไปนอกจังหวัดในเวลากลางวัน หรือจะไปไหนเวลากลางคืน จะต้องมีผู้ใหญ่ไป

ดูแลเสมอ เพราะเด็กในวัยนี้จะมีอันตรายจากบุคคลเพิ่มขึ้น ทั้งด้านเพศ ด้านการถูกทำร้ายร่างกาย และเรื่องประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน เด็กจะมีรูปร่างกิริยาอาการทางเพศเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่ถูกกระตุ้นอารมณ์เพศได้ง่ายกว่าและควบคุมตนเองเรื่องเพศได้น้อยกว่าผู้ใหญ่ นอกจากนี้เมื่อฮอร์โมนเพศที่เริ่มทำงานมากขึ้นจะทำให้เด็กวัยนี้มักทำอะไรหุนหันพลันแล่น ขาดการยั้งคิด อารมณ์แปรปรวนรุนแรงง่ายจนเกิดการทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันง่าย การเจริญเติบโตที่เกือบเทียบเท่าผู้ใหญ่ มีเรื่องต้องใช้จ่ายเงินมากขึ้น ทำให้เขาพกเงินหรือทรัพย์สินมากขึ้นเป็นเงาตามตัว แต่ความสามารถในการระมัดระวังภัยจากการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินยังมีน้อยกว่าผู้ใหญ่มาก

กฎข้อที่ 2 **Safety Rule: “กฎ กติกา” เพื่อความปลอดภัย**

ถ้าสังเกตให้ดี ในชีวิตปกติของเรา มักแวดล้อมไปด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ อยู่เสมอ แม้ในบริบทที่อิสระที่สุด ที่ที่เราสามารถเป็นตัวของตัวเอง ทำอะไรได้ตามสบายอย่างเช่นที่บ้าน ก็ยังต้องมีกฎของบ้าน ที่โรงเรียนก็มีกฎของโรงเรียน และเมื่อต้องการป้องกันภัยให้เด็กๆ ก็ต้องตั้งกฎขึ้นมาเช่นกัน

พ่อแม่ผู้ปกครองมีหน้าที่สำคัญในการวางกฎเกณฑ์เพื่อความปลอดภัยให้ลูกหลาน และเด็กๆ มีหน้าที่ต้องเรียนรู้ถึงกฎ กติกาเหล่านั้น และปฏิบัติตาม ตัวอย่างของกฎเกณฑ์ดังว่านั้นก็เช่น

- **กฎเกณฑ์ความปลอดภัยจากบุคคลที่อาจก่ออันตราย**

มีคำถามง่ายมาก 3 ข้อที่คุณควรบอกให้เด็กๆ ยึดไว้เป็นเกณฑ์ในยามที่ต้องเผชิญหน้ากับคนอื่น ไม่ใช่เพียงกฎพื้นๆ อย่างเช่น “แม่ไม่ให้พูดกับคนแปลกหน้า” เท่านั้น แต่เด็กๆ ควรรู้จักใช้วิจารณญาณเพื่อป้องกันภัยให้ตัวเองเมื่อมีใครมาขอไหว้วานหรือชวนให้ทำอะไร ก็ให้ตั้งคำถามกับตัวเองว่า

1. รู้สึกดีหรือไม่ที่จะทำ
2. ถ้าไปกับคนนั้นหรือทำสิ่งนั้นแล้ว พ่อแม่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลจะรู้หรือไม่
3. ถ้าไปกับคนนั้นหรือทำสิ่งนั้น และหากเกิดอันตรายขึ้น จะแน่ใจหรือไม่ว่า จะมีใครช่วยเหลือคุ้มครองได้

ถ้าหากมีคำตอบข้อใดข้อหนึ่งว่า “ไม่” แล้วละก็ ไม่ควรไปกับคนนั้นหรือทำสิ่งนั้นๆ

- **กฎเกณฑ์ความปลอดภัยทั่วไป**

ในยามที่อยู่ห่างจากสายตาพ่อแม่ผู้ปกครอง เมื่อมีใครมาทำให้รู้สึกไม่ดี หรือไม่ปลอดภัย เด็กจะต้องรู้จัก

- 1.บอกคนๆนั้นอย่างชัดเจนและจริงจังว่า “ไม่ชอบ” “ไม่เอา” หรือ “อย่านะ”
- 2.หลบเลี่ยงออกมาจากคนๆนั้น หรือ สถานการณ์นั้นๆ โดยเร็ว
- 3.รีบไปหาผู้ใหญ่ที่ไว้วางใจได้ และบอกเล่าเรื่องราวให้ฟังพร้อมกับขอให้ช่วยเหลือคุ้มครอง

- **กฎเกณฑ์ความปลอดภัยจากการเดินทาง**

เช่น กฎเกณฑ์ความปลอดภัยในการเดินทาง เช่น วิธีการข้ามถนนอย่างปลอดภัย การขึ้นรถโดยสารให้ปลอดภัย เช่นสอนให้เด็กขึ้น-ลงรถเมื่อรถจอดสนิท หรือ ให้เด็กนั่งบริเวณตอนหน้าของรถหรือใกล้ๆคนขับ เป็นต้น

- **กฎเกณฑ์ความปลอดภัยในการเล่นกีฬาประเภทต่างๆ**

โดยเฉพาะอย่างยิ่งกีฬาที่ค่อนข้างใช้ความรุนแรงหรือเสี่ยงต่ออันตราย เช่น การว่ายน้ำ การเล่นฟุตบอล เป็นต้น เด็กๆ ควรได้รับรู้ถึงกฎ กติกา และมารยาทในการเล่นกีฬาประเภทนั้นและรู้ว่า ควร หรือไม่ควรทำอะไรบ้างในยามเล่น เช่น ไม่ควรไปว่ายน้ำคนเดียวโดยไม่มีผู้ใหญ่ดูแล ไม่วิ่งไล่กันในบริเวณสระว่ายน้ำ หรือไม่ควรเตะลูกบอลอัดตัวเพื่อน เป็นต้น

กฎข้อที่ 3 การจัดพื้นที่ปลอดภัย : สิ่งแวดล้อมเป็นมิตร

การจัดพื้นที่ที่แวดล้อมเด็กๆ อยู่ให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย คือปัจจัยหนุนที่สำคัญสำหรับการดูแลเด็กๆ ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน หรือที่โรงเรียน หรือในชุมชนที่มีอาณาเขตกว้างขึ้น เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ที่จะจัดการสถานที่ต่างๆ ให้ปลอดภัยที่สุด ไม่ว่าจะป็นภัยจากอุบัติเหตุที่พบว่าเป็นสาเหตุอันดับหนึ่งที่ทำให้เด็กได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต ภัยจากโรค และภัยจากบุคคล

หากจะยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมก็เช่นการจัดหาของเล่นและเครื่องเล่นที่ปลอดภัย การวางระบบไฟฟ้าที่ปลอดภัย เช่น มีการติดตั้งสายดิน ติดตั้งเซฟตี้คัท ฯลฯ การมีมาตรการตรวจตรา

ระบบไฟฟ้าอย่างสม่ำเสมอ การติดตั้งระบบควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ต การสร้างห้องน้ำให้อยู่ในที่เปิดเผยและปลอดภัย ฯลฯ

นอกจากนี้ ในบางพื้นที่ควรมีการกำหนดหรือแบ่งสัดส่วนให้ชัดเจนว่าเป็นพื้นที่ของเด็ก เช่น อาคารเรียน ห้องน้ำสำหรับเด็ก ฯลฯ เนื่องจากการปล่อยให้ผู้ใหญ่ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาใช้พื้นที่ของเด็กหรือมาอยู่ใกล้ชิดตามลำพังสองต่อสองกับเด็ก อาจเกิดอันตรายที่คาดไม่ถึงต่อเด็กได้

กฎข้อที่ 4 การสร้างความยอมรับในตัวลูก เป็นเกราะกันภัยให้ลูกน้อย

ในทุกกฎทองที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเรื่องทางกายภาพ ที่คุณมองเห็นและจัดการได้ไม่ยากเย็นนัก ทว่ากฎทองของ 4 นี้ เป็นเรื่องละเอียดอ่อนยิ่งกว่า เพราะคือกฎที่ว่าด้วยเรื่องของจิตใจ นั่นก็คือการที่เรา ผู้ใหญ่ทั้งหลายที่คุณดูแลเด็กๆ จะทำให้เด็กๆ ได้รับการยอมรับว่าเขาเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม เช่น เป็นสมาชิกของครอบครัว สมาชิกของโรงเรียน สมาชิกของชุมชน หรือสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ให้เขารับรู้ว่า เขาไม่ได้เติบโตขึ้นอย่างโดดเดี่ยว ไม่มีตัวตน หรือไม่มีความสำคัญ แต่ควรทำให้เขาตระหนักว่าเขาคือสมาชิกคนหนึ่งของสังคมในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

เราจะต้องทำให้เด็กๆ รู้สึกว่า เขาได้รับการสอดคล้องดูแลจากพี่ป้าน้าอา ฯลฯ บรรดาเพื่อนบ้าน เขาอยู่ในสายตาของคุณครู อยู่ในความเอาใจใส่ของพ่อแม่และญาติพี่น้อง การรับรู้ว่าเขามีตัวตนและเป็นพวกเป็นพ้องคนหนึ่งของสังคมนี้ จะทำให้ได้รับความอุ่นใจ มีความไว้วางใจกัน เอื้ออาทรต่อกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กๆ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม และไม่ใช้การทะเลาะวิวาทหรือกลั่นแกล้งรังแกกันเป็นการแก้ไขปัญหา

**กฎเหล่านี้จำเป็นว่าเป็นหลักสำคัญให้ผู้ใหญ่ทุกคนยึดถือ เพื่อระวังภัยให้แก่ลูกหลาน
ให้พวกเขาได้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและปลอดภัย**